

Perspectiefnota 2018

30 mei 2017

'Perspectief in verbondenheid'

Inhoudsopgave Perspectiefnota 2018

1. Inleiding	3
2. Algemeen financieel perspectief	4
2.1. Uitgangspunten Begroting 2018	5
2.2. Algemene uitkering	5
2.3. Gemeenschappelijke regelingen	6
2.4. Autonome ontwikkelingen	8
2.5. Ambities Samenlevingsagenda	10
2.6. Ruimte scheppende maatregelen	11
2.7. Risico's en kansen	12
2.8. Een blik vooruit op de volgende collegeperiode	14
3. Zoekrichtingen op weg naar een sluitende begroting	15
4. Uiteenzetting financiële positie	17
5. Van Perspectiefnota naar begroting	19
Bijlage 1: Overzicht budgetten voor ambities Samenlevingsagenda PPN 2018	20

1. Inleiding

Voor u ligt de Perspectiefnota voor de periode 2018 tot en met 2021 met als thema:

'Perspectief in verbondenheid'

Het gemeentebestuur wil het dorp nog mooier en beter maken, teneinde een fijne, gezonde, goede en mooie leefomgeving voor de inwoners te creëren. Dit willen we uitvoeren bij gelijkblijvende woonlasten. In de Samenlevingsagenda zijn de grote ontwikkelingen op het gebied van werk, zorg en jeugd, in het centrumhart en op het gebied van duurzaamheid opgenomen. Het uitgangspunt daarbij is dat we bij elke vraag kiezen voor een oplossing die past bij de schaal en het karakter van Alblasserdam. Dit doen we onder het motto 'Samen doen'. Samen doen met inwoners, verenigingen, instellingen en bedrijven. Wij benutten deze collegeperiode om samen met de gemeenschap het Alblasserdamse karakter te versterken. Dit doen wij door middel van (gewenste en benodigde) vernieuwing en creativiteit.

Lokale ontwikkelingen en ambities

De gemeente Alblasserdam ontvangt de komende jaren € 0,5 tot € 0,8 miljoen per jaar extra uit het gemeentefonds. Deze extra middelen zijn voldoende om de lokale ambities en lokale financiële ontwikkelingen zoals de loon- en prijsstijgingen te kunnen betalen. De extra benodigde lokale financiële middelen zijn in lijn met de verhouding in onze begroting tussen lokale en regionale uitgaven (50%-50%).

Sturen op regionale tekorten sociaal domein

In de Perspectiefnota 2018 is toch sprake van tekorten van € 0,2 tot € 0,3 miljoen in alle jaren 2018 tot en met 2021. Dit wordt vooral veroorzaakt door hogere gemeentelijke bijdragen aan onze gemeenschappelijke regelingen voor een tekort op inkomensondersteuning (Sociale dienst Drechtsteden) van € 0,4 miljoen en een extra tekort op de sociale werkvoorziening (Drechtwerk) van € 0,2 miljoen.

De macro budgetten voor het sociaal domein zouden structureel toereikend moeten zijn om de kosten van het sociaal domein op macro niveau te dekken. Uiteraard kan het voorkomen dat er zich op lokaal niveau tijdelijk overschotten of tekorten voordoen. Het kan echter niet zo zijn dat er zowel op macro als lokaal niveau structureel sprake is van een tekort. Dat vraagt dan maatregelen en bijstelling van beleid op lokaal/regionaal niveau en landelijk verhoging van de macro budgetten.

In verbondenheid op weg naar een gezonde meerjarenbegroting

Het college zet in op een gezamenlijk proces van de gemeenten (eigenaren) met de verbonden partijen om binnen het sociale domein te zoeken naar maatregelen om de gemeentelijke uitgaven naar beneden bij te stellen. In de zienswijzen op de begrotingen 2018 verzoeken wij de verbonden partijen de maatregelen en lijnen inhoudelijk te beschrijven en financieel te vertalen in hun financieel meerjarenperspectief. Het college ziet via deze lijn perspectief om een structureel sluitende begroting 2018 ter behandeling in november aan de raad voor te leggen.

In het lokaal-democratisch proces heeft de raad de taak en verantwoordelijkheid van richtinggeven aan het college, wij kijken er naar uit de discussie met u te voeren over: de keuzes in deze Perspectiefnota en de zoekrichtingen op weg naar een gezonde meerjarenbegroting. De gemeenteraad behandelt de Perspectiefnota 2018 op 27 en 28 juni tijdens de algemene beschouwingen.

2. Algemeen financieel perspectief

In dit hoofdstuk informeren wij u over het algemeen financieel perspectief. We starten met een overzicht van de veranderingen ten opzichte van de Begroting 2017 en het Meerjarenperspectief 2018-2020.

Het financiële meerjarenperspectief 2018-2021 ziet er als volgt uit:

Bedragen * € 1.000 (-/- = nadelig)	2018	2019	2020	2021
Geraamd resultaat Begroting 2017	3	89	3	-/- 171
PPN 2018 (incl. 1^e Burap 2017):				
Algemene uitkering	517	737	796	787
Gemeenschappelijke regelingen	-/- 916	-/- 872	-/- 857	-/- 857
Overige autonome ontwikkelingen	-/- 300	-/- 259	-/- 280	-/- 284
Ambities samenlevingsagenda	-	-/- 34	-/- 120	-/- 120
Ruimte scheppende maatregelen	442	153	305	338
Totaal mutaties PPN 2018	-/- 257	-/- 275	-/- 155	-/- 136
Geraamd resultaat PPN 2018	-/- 253	-/- 185	-/- 152	-/- 307
Zoekrichtingen hoofdstuk 3	318 + pm	318 + pm	318 + pm	318 + pm
Perspectief op sluitende Begroting 2018 na zoekrichtingen	65 + pm	133 + pm	166 + pm	11 + pm

Vooralsnog is in deze Perspectiefnota sprake van tekorten in alle jaren. Dit wordt vooral veroorzaakt door hogere gemeentelijke bijdragen aan onze gemeenschappelijke regelingen voor:

- een tekort op inkomensondersteuning (Sociale dienst Drechtsteden) van € 425.000; en
- een extra tekort op de sociale werkvoorziening (Drechtwerk) van € 175.000.

In onderdeel 2.3 van deze Perspectiefnota gaan wij hier nader op in.

Onze doelstelling is in de begroting 2018 voor alle jaren een 'structureel' sluitende begroting te presenteren. Daarbij wordt het coalitieakkoord gevolgd, waarbij is afgesproken dat voor de woonlasten als totaal een 0-lijn wordt gehanteerd en dat wij streven naar lastenverlichting voor inwoners en bedrijven. Wij maken hierop alleen een uitzondering als het vangnet in het sociale domein in het gedrang komt. Het college ziet ook mogelijkheden om te komen tot een structureel sluitende begroting 2018 langs de lijnen 'in verbondenheid', 'transformatie' en 'nieuw voor oud', zoals nader uitgewerkt in onderdeel 3 van deze Perspectiefnota.

De financiële mutaties, die in deze Perspectiefnota zijn verwerkt, worden in de volgende paragrafen nader toegelicht.

2.1. Uitgangspunten Begroting 2018

Bij het opstellen van de Begroting 2018 worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

Onderwerp	Uitgangspunten voor de Begroting 2018
Personele budgetten	In de Perspectiefnota 2018 is rekening gehouden met de cao die loopt tot 1 mei 2017. Op dit moment zijn de uitkomsten van de onderhandelingen voor de cao vanaf 1 mei 2017 nog niet bekend. In de begroting 2018 is op dit onderdeel mogelijk nog bijstelling van de begroting nodig op grond van de uitkomsten van de onderhandelingen.
Prijzontwikkeling materiële budgetten	Wij passen <u>geen</u> algemene indexering toe op de materiële budgetten. Wij streven ernaar om permanent te innoveren en te besparen en daarmee ruimte te scheppen voor de ambities van de Samenlevingsagenda. Als budgetten 'aantoonbaar' te laag blijken te zijn dan wordt een verhoging van het budget als autonome ontwikkeling in de Begroting 2018 verwerkt. In onderdeel 2.3 van deze Perspectiefnota zijn de autonome ontwikkelingen, die wij op dit moment voor 2018 voorzien, opgenomen.
Subsidies	Wij passen <u>geen</u> algemene indexering (voor personele en materiële kosten) toe op subsidies aan 'maatschappelijke partners'. In de Begroting 2018 wordt een subsidieplafond voor het jaar 2018 vastgesteld. De subsidieaanvragen voor 2018 moeten volgens de verordening voor september 2017 worden ingediend. Op dit moment voorzien wij (nog) geen stijging van het subsidieplafond 2018. Bij het opstellen van de Begroting 2018 wordt op grond van de tot dan toe ingediende aanvragen en pro forma aanvragen een inschatting gemaakt van de benodigde extra middelen in verband met prijs en loonstijging bij de gesubsidieerde instellingen.
Rente	De interne rekenrente bedraagt 2,0%. Voor de grondexploitaties wordt een rekenrente gehanteerd van 1,8%.
Algemene uitkering	Voor de raming van de algemene uitkering gaan wij uit van de meest recent beschikbare circulaire bij het ambtelijk afronden van de Begroting 2018. Bij het ambtelijk afronden van de Perspectiefnota 2018 is uitgegaan van de Decemercirculaire 2016. De financiële effecten van de Meicirculaire 2017, die eind mei begin juni 2017 wordt gepubliceerd, konden niet tijdig meer worden geanalyseerd om te verwerken in deze Perspectiefnota 2018.
Woonlasten	Het coalitieakkoord wordt gevolgd, waarbij is afgesproken dat voor de woonlasten als totaal een 0-lijn (geen stijging) wordt gehanteerd. Gestreefd wordt naar lastenverlichting voor inwoners en ondernemers. Wij maken hierop alleen een uitzondering als het vangnet in het sociale domein in het gedrang komt.
Overige tarieven	Voor de overige tarieven gelden veelal wettelijke kaders, zoals bijvoorbeeld de Wet Markt en Overheid. Voor veel tarieven is maximaal kostendekkend dan wel een maximum tarief een wettelijk kader. Jaarlijks wordt beoordeeld of tarieven (maximaal) kostendekkend zijn en worden de tarieven opnieuw vastgesteld.

2.2. Algemene uitkering

In de Perspectiefnota 2018 is de raming van de algemene uitkering opgenomen die is gebaseerd op de decemercirculaire 2016. De meicirculaire 2017 is bepalend voor het financieel meerjarenperspectief van Alblasserdam. Deze meicirculaire was bij het opstellen van de Perspectiefnota nog niet beschikbaar. De financiële effecten van de meicirculaire 2017 worden verwerkt in de begroting 2018.

2.3. Gemeenschappelijke regelingen

Algemeen

In deze Perspectiefnota is rekening gehouden met de financiële effecten van de concept begrotingen 2018 van de gemeenschappelijke regelingen. In de raad van juni 2017 worden deze begrotingen inclusief de zienswijzen gelijktijdig met deze Perspectiefnota 2018 behandeld. Hierdoor kan de raad een integrale bestuurlijke afweging maken.

In de Perspectiefnota 2018 zijn de volgende mutaties in de bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen verwerkt:

Bedragen * € 1.000 (-/- = nadelig)	2018	2019	2020	2021
Gemeenschappelijke regeling Drechtsteden:				
• Tekort inkomensondersteuning	-/- 425	-/- 425	-/- 425	-/- 425
• Minimabeleid	-/- 86	-/- 86	-/- 86	-/- 86
• Perspectiefnota 2018 GRD	-/- 84	-/- 84	-/- 78	-/- 78
• Intensivering statushouders	-/- 49			
• Incidenteel voordeel kapitaallasten ICT	76			
• Overige mutaties	-/- 33	-/- 40	-/- 27	-/- 27
Drechtwerk	-/- 175	-/- 175	-/- 175	-/- 175
Dienst Gezondheid en Jeugd	PM	PM	PM	PM
Veiligheidsregio ZHZ	-/- 135	-/- 52	-/- 52	-/- 52
Omgevingsdienst ZHZ	-	-	-	-
SVHW	-/- 5	-/- 10	-/- 14	-/- 14
Totaal gemeenschappelijke regelingen	-/- 916	-/- 872	-/- 857	-/- 857

Gemeenschappelijke regeling Drechtsteden

Tekort inkomensondersteuning

De rijksbijdrage voor inkomensondersteuning is niet toereikend om de kosten van de inkomensondersteuning te dekken. De Sociale dienst Drechtsteden heeft een tekort op inkomensondersteuning van € 9,8 miljoen structureel verwerkt in de begroting 2018 en het meerjarenperspectief 2019-2021. De Sociale dienst Drechtsteden heeft het tekort dat voor 2018 is ingeschat ook structureel doorgetrokken in de jaren 2019-2021. In onze visie kan een tekort op inkomensondersteuning op lange termijn niet structureel zijn. Dat vraagt dan maatregelen en bijstelling van beleid op lokaal/regionaal niveau en/of landelijk verhoging van de macro budgetten dan wel aanpassingen in het objectief verdeelmodel. Het aandeel van Alblasterdam in het tekort bedraagt € 425.000. In de Perspectiefnota hebben wij het tekort vooralsnog ook structureel verwerkt. In onderdeel 3 geven wij aan via welke zoekrichting wij dit tekort in de begroting 2018 denken terug te kunnen brengen.

Minimabeleid

Het minimabeleid is geëvalueerd en leidt tot hogere structurele lasten. Daarnaast heeft de Sociale dienst Drechtsteden een beleidsvoorstel minimabeleid aan de gemeenten voorgelegd voor zienswijzen. Hierin wordt voorgesteld het beleid te intensiveren en de hogere kosten te dekken uit de zogenaamde Klijsma gelden. De hogere Klijsma gelden voor Alblasterdam bedragen € 80.000 structureel en zijn in deze Perspectiefnota verwerkt in de post algemene uitkering.

Perspectiefnota 2018 GRD

De GRD heeft naast de beleidsarme begroting 2018 een perspectiefnota 2018 aan de gemeenten voorgelegd voor zienswijze. Uit deze perspectiefnota 2018 van de GRD blijkt dat de loon- en prijscompensatie en andere voorstellen leiden tot hogere lasten van € 1,6 miljoen. Het aandeel van Alblisserdam hierin bedraagt € 84.000 en vanaf 2020 € 78.000. In het raadsvoorstel aan de Drechtraad licht de GRD toe dat de wethouders financiën het Drechtstedenbestuur verzoeken om binnen de eigen begroting van de GRD hiervoor ruimte te zoeken. In onze zienswijze verzoeken wij de GRD om voor deze posten ten aanzien van de gemeentelijke bijdrage de nullijn te hanteren en de extra kosten te dekken binnen de eigen (geactualiseerde) begroting van de GRD. Hiervoor is wel besluitvorming door de Drechtraad noodzakelijk. Wij hebben in afwachting van besluitvorming door de Drechtraad over de perspectiefnota 2018 van de GRD het financieel effect van dit verzoek in deze Perspectiefnota verwerkt onder de post ruimte scheppende maatregelen (zie onderdeel 2.6).

Intensivering statushouders

Het Drechtstedenbestuur heeft in december 2016 ingestemd met de aanpak voor integratie van statushouders van de Sociale dienst Drechtsteden in 2017 en 2018. In het project Impuls Statushouders staat een integrale aanpak centraal die is gericht op maatwerk. In samenspel met de gemeenten in de Drechtsteden ligt de focus op het verwerven van (betaald) werk als onderdeel van de gezamenlijke integrale aanpak. In het besluit is aangegeven dat gemeenten de hogere gemeentelijke bijdrage kunnen dekken uit de integratie uitkering verhoogde asielstroom in 2016 (en 2017). In 2016 heeft Alblisserdam hiervoor een bedrag van € 199.000 ontvangen dat is verantwoord in de jaarrekening 2016. Het bedrag dat Alblisserdam in 2017 ontvangt is op grond van de decembercirculaire 2016 nog niet bekend. In onderdeel 2.6 hebben wij een voorstel opgenomen voor de dekking van deze kosten in 2018.

Incidenteel voordeel kapitaallasten ICT

In de begroting 2018 is door lagere investeringen dan wel latere uitvoering van de investeringen in ICT een incidenteel voordeel opgenomen op de kapitaallasten ICT.

Overige mutaties

De overige mutaties hebben betrekking op de WMO oud, overige taken maatschappelijke ondersteuning en apparaatskosten.

Drechtwerk

De begroting 2018 van Drechtwerk leidt tot een stijging van de gemeentelijke bijdragen met € 3,3 miljoen ten opzichte van de meerjarenraming volgens de begroting 2017. Het aandeel van Alblisserdam hierin bedraagt € 175.000. Wij verwachten van het bestuur van Drechtwerk maatregelen om dit aanvullende tekort terug te dringen. Zie verder onderdeel 2.6 van deze perspectiefnota.

Dienst Gezondheid en Jeugd (DGJ)

DGJ heeft een concept begroting aangeboden waarin geen hogere gemeentelijke bijdrage wordt gevraagd. Wel verzoekt DGJ in de aanbestedingsbrief bij de concept begroting gemeenten om rekening te houden met een hogere bijdrage van 3% tot 5%. In onze zienswijze hebben wij aangegeven geen hogere gemeentelijke bijdrage te accepteren. In deze Perspectiefnota 2018 hebben dan ook geen rekening gehouden met een verhoging van de gemeentelijke bijdrage aan DGJ.

Veiligheidsregio Zuid Holland Zuid (VRZHZ)

In de begroting 2017 is de taakstelling voor de vernieuwde brandweezorg opgenomen van € 104.000. Uit de concept begroting 2018 van VRZHZ blijkt een hogere gemeentelijke bijdrage voor 2018 en volgende jaren. De taakstelling van € 104.000 zal in 2018 niet worden gerealiseerd. Dit heeft een nadelig effect van € 104.000 op onze begroting 2018. Voor de jaren 2019 e.v. handhaven wij de taakstelling.

In de zienswijze op de begroting 2018 van de VRZHZ vragen wij inzicht te geven op de voortgang van de bezuinigingsvoorstellen en te rapporteren over de uitkomsten van de permanente zoektocht naar innovatieve verbetermaatregelen in relatie tot de oorspronkelijke zoekopgave. Wij zullen volgen of de taakstelling wordt behaald met de gevraagde maatregelen.

Omgevingsdienst ZHZ (OZHZ)

De bijdrage aan OZHZ is vanaf 2018 € 26.000 lager dan in 2017. Hiermee wordt deels invulling gegeven aan de lijn die wij in de Perspectiefnota 2017 hebben ingezet om te sturen op de kostendekkendheid van OZHZ. De besparing heeft geen effect op het saldo van deze Perspectiefnota 2018.

SVHW

De ontwerpbegroting van SVHW leidt tot een stijging van de gemeentelijke bijdrage met € 5.000. Hiervan wordt € 1.000 veroorzaakt door een algehele stijging van de deelnemersbijdrage. De overige € 4.000 wordt veroorzaakt door de invoering van een nieuwe tariefstructuur per 1 januari 2018. Deze wordt gefaseerd in 3 jaar ingevoerd, met als laatste jaar 2020. Uiteindelijk stijgt de deelnemersbijdrage van de Gemeente Alblasserdam hierdoor met € 13.000.

2.4. Autonome ontwikkelingen

In de Perspectiefnota 2018 zijn de volgende (autonome) ontwikkelingen verwerkt:

Bedragen * € 1.000 (-/- = nadelig)	2018	2019	2020	2021
• Effecten 1 ^e burap 2017	-/- 222	-/- 212	-/- 212	-/- 212
• Vervangingsplan materieel buitendienst	-/- 7	-/- 7	-/- 28	-/- 32
• Structureel effect subsidies	-/- 17	-/- 17	-/- 17	-/- 17
• Nieuwe bestuursperiode	-/- 10			
• Organisatieontwikkeling / opleidingsbudget	-/- 35	-/- 15	-/- 15	-/- 15
• Overige autonome ontwikkelingen	-/- 8	-/- 8	-/- 8	-/- 8
Totaal (autonome) ontwikkelingen	-/- 300	-/- 259	-/- 280	-/- 284

Effecten 1^e bestuursrapportage 2017

In de 1^e bestuursrapportage 2017 is een aantal ontwikkelingen opgenomen, die een financiële doorwerking hebben in het meerjarenperspectief. De belangrijkste ontwikkelingen betreffen de kosten die samenhangen met de cao-aanpassing, uitbreiding formatie griffie en hogere accountants- en advieskosten naar aanleiding van de aanbesteding accountantsdiensten en implementatie vennootschapsbelasting op overheidsondernemingen.

Vervangingsplan materieel buitendienst

In het investeringsplan in de begroting 2017 zijn vervangingen van materieel van de buitendienst nog niet opgenomen. Op dit moment wordt voor vervangingen van materieel van de buitendienst op moment van vervanging specifiek een krediet gevraagd. Er is een meerjarig vervangingsplan materieel buitenruimte opgesteld. In de Perspectiefnota 2018 zijn de financiële effecten op de kapitaallasten verwerkt in de begroting en het meerjarenperspectief. In de begroting 208 wordt het vervangingsplan in het investeringsplan 2018 geïntegreerd en ter vaststelling aan de raad worden voorgelegd.

Structureel effect subsidies

Bij de vaststelling van de subsidies 2017 in december 2016 bleek dat als gevolg van de loon- en prijsontwikkeling bij de gesubsidieerde instellingen de vastgestelde subsidies structureel hoger zijn dan het subsidieplafond in onze meerjarenbegroting. Voor 2017 kon dat incidenteel binnen de begroting worden opgevangen. Het structurele effect voor de jaren 2018 en verder is in deze perspectiefnota verwerkt.

Nieuwe bestuursperiode

Eens in de 4 jaar start na de gemeenteraadsverkiezingen een nieuwe gemeenteraad. Om een goede en degelijke start te maken is eenmalig een extra budget van € 10.000 opgenomen voor een nog op te stellen introductie- en inwerkprogramma.

Organisatieontwikkeling / opleidingsbudget

In de Perspectiefnota 2017 is het structurele budget voor organisatieontwikkeling van € 45.000 heroverwogen als ruimte scheppende maatregel. Het budget is niet meer als structureel aangemerkt, maar alleen nog voor de jaren t/m 2018 en het budget voor 2018 is verlaagd met € 20.000. Er komen veel nieuwe ontwikkelingen op ons af die nieuwe en andere competenties vergen van onze medewerkers. Ook de arbeidsmarkt trekt weer aan, waardoor wij als kleine gemeente (met relatief lagere schalen) moeten inzetten op aantrekkelijk werkgeverschap om vacatures te kunnen invullen. Wij willen de komende jaren gericht inzetten op ontwikkeling van onze mensen in samenwerking met onze bedrijven, maatschappelijke organisaties en inwoners. Om dit te kunnen doen is een structureel bedrag van € 45.000 nodig. Voor 2018 is hiervoor € 20.000 opgenomen ten laste van het resultaat in deze Perspectiefnota. Het structurele karakter van dit budget wordt in de Begroting 2018 opgevangen binnen de bestaande budgetten voor de Samenlevingsagenda.

De opleidingsbudgetten voor college en organisatie zijn structureel onvoldoende voor de (vak)opleidingen, bijwonen kenniskringen en congressen en het aanbieden en/of volgen van traineeships die wij nodig achten. Hiervoor is structureel een hoger opleidingsbudget gewenst voor een bedrag van € 25.000 voor college en organisatie. Binnen de begroting is € 10.000 structurele ruimte gevonden om deze kosten deels te dekken. Het restant van € 15.000 is verwerkt in deze Perspectiefnota.

Overige mutaties

De overige mutaties betreffen kapitaallasten naar aanleiding van de kredieten voor het Kruispunt Edisonweg – Grote Beer (raadsbesluit 28 maart 2017) en betonnen brug Middelwetering (1^e Burap 2017).

2.5. Ambities Samenlevingsagenda

In de Perspectiefnota 2018 zijn de volgende financiële effecten voor de ambities uit de Samenlevingsagenda verwerkt:

Bedragen * € 1.000 (-/- = nadelig)	2018	2019	2020	2021
• Lammetjeswiel	-/- 5	-/- 5	-/- 5	-/- 5
• Visie recreatie en toerisme	-/- 13	-/- 13	-/- 13	-/- 13
• Raadsbesluit sporthal Molenzicht	-/- 16	-/- 16	-/- 16	-/- 16
• Uitvoering Visie Centrumhart			-/- 86	-/- 86
Subtotaal ambities Samenlevingsagenda	-/- 34	-/- 34	-/- 120	-/- 120
• Dekken uit budget ruimte voor de Samenlevingsagenda	34			
Totaal ambities Samenlevingsagenda	-	-/- 34	-/- 120	-/- 120

Lammetjeswiel

Dit betreft de kapitaallasten van de aanvullende investering in het Lammetjeswiel conform het raadsbesluit van 30 mei 2017.

Visie recreatie en toerisme

De vastgestelde aanpak 'Visitor management Werelderfgoed Kinderdijk' beoogt extra bezoekers aan het Werelderfgoed via het water te vervoeren, in mogelijke combinaties met voor- en natransport van personenauto's, bussen en fietsen in onder andere Alblasterdam. Het is de bedoeling dat de autonome groei van de betalende toeristen aan het Werelderfgoed kan worden gestuurd en gespreid in tijdvakken en over locaties, waarmee er aandacht is voor de leefbaarheid in Alblasterdam. In de visie recreatie en toerisme is een focus aangebracht voor projecten en activiteiten zodat deze passen bij de identiteit van Alblasterdam. In 2018 draagt Alblasterdam incidenteel € 25.000 bij aan de ontwikkelkosten van een digitaal platform Customer Journey. Voorgesteld wordt deze incidentele kosten te dekken uit de algemene reserve grondexploitaties. Vanaf 2018 draagt Alblasterdam structureel € 13.000 bij aan contentbeheer van het digitaal platform Customer Journey, routeinformatie in de openbare ruimte, cursus gastheerschap en een editie recreatie en toerisme in De Klaroen.

Raadsbesluit sporthal Molenzicht

Op 28 maart 2017 heeft de gemeenteraad ingestemd met het raadsvoorstel start bouw Sporthal Molenzicht. De hogere jaarlijkse investeringssubsidie en kapitaallasten voor de aanleg van de parkeerplaatsen zijn verwerkt in deze perspectiefnota.

Uitvoering Visie Centrumhart

In 2016 is de visie op het centrumhart vastgesteld. In het centrum is op een groot aantal plekken een samenhangende ontwikkeling gewenst. De projecten zullen gefaseerd worden aangepakt. Voor deze begrotingsperiode is de renovatie van het gemeentehuis en de (her)ontwikkeling van de omgeving (o.a. Raadhuisplein) gepland. Voor deze projecten zijn de voorbereiding en uitvoering kredieten en de kapitaallasten opgenomen in de begroting 2017. De overige onderdelen van centrumontwikkeling zijn nog niet financieel vertaald. De extra kosten vanaf 2020 hebben betrekking op de raadsvoorstellen gemeentehuis en raadhuisplein e.o. die in juni 2017 aan de raad zijn voorgelegd voor besluitvorming.

Budget ruimte voor de Samenlevingsagenda

In de Begroting 2017 was in het jaar 2018 een incidenteel budget ruimte voor de Samenlevingsagenda beschikbaar van € 320.000. Deze ruimte is op grond van college- en raadsvoorstellen als volgt ingezet:

- Overlegstructuur Kinderdijk € 14.000
- Mutaties Perspectiefnota 2018 € 34.000
- Totaal € 48.000

Na deze besluit vorming resteert nog een budget van € 272.000. In deze Perspectiefnota 2018 wordt voorgesteld dit budget in te zetten als ruimte scheppende maatregel om te komen tot een structureel sluitende Begroting 2018 (zie paragraaf 2.6).

2.6. Ruimte scheppende maatregelen

In deze Perspectiefnota 2018 zijn de volgende nieuwe ruimte scheppende maatregelen financieel verwerkt:

Bedragen * € 1.000 (-/- = nadelig)	2018	2019	2020	2021
• Inzetten incidenteel budget Samenlevingsagenda	272			
• Dekking PPN2018 GRD in eigen begroting GRD	84	84	78	78
• Dekken intensivering statushouders middelen 2016	49			
• Taakstelling Drechtwerk		33	67	100
• Toetreding Hardinxveld-Giessendam in GRD	36	36	36	36
• Raming bouwleges			124	124
Totaal ruimtescheppende maatregelen	442	153	305	338

Inzetten incidenteel budget Samenlevingsagenda

In de begroting 2017 was nog een incidenteel budget beschikbaar voor de Samenlevingsagenda. Gezien de uitkomst van deze Perspectiefnota 2018 is het nog niet ingezette deel beschikbaar om het tekort in 2018 deels te dekken.

Dekking PPN2018 GRD in eigen begroting GRD

De Drechtsteden gemeenten hebben vanuit de eigenarenrol het Drechtstedenbestuur verzocht binnen de eigen begroting van de GRD ruimte te zoeken voor de in de perspectiefnota van de GRD opgenomen loon- en prijsontwikkeling en voorstellen. In onze zienswijze op de begroting en perspectiefnota van de GRD hebben wij verzocht voor de gemeentelijke bijdrage de nullijn te hanteren.

Dekking intensivering statushouders middelen 2016

In 2016 hebben wij een integratie-uitkering voor verhoogde asielinstroom ontvangen € 199.000. De intensivering statushouders via de Sociale Dienst Drechtsteden dekken wij uit deze extra middelen uit 2016. Wij verwerken dit via een incidentele dekking uit de algemene reserve van € 49.000 in 2018.

Taakstelling Drechtwerk

De begroting 2018 van Drechtwerk leidt tot een stijging van de gemeentelijke bijdragen met € 3,3 miljoen ten opzichte van de meerjarenraming volgens de begroting 2017. Het aandeel van Alblasterdam hierin van € 175.000 hebben wij structureel in deze Perspectiefnota 2018 verwerkt (zie onderdeel 2.3). Van Drechtwerk mag verwacht worden dat er inzet gepleegd gaat worden op het verminderen van het tekort. In onze zienswijze hebben wij een aantal mogelijke maatregelen genoemd en het bestuur van Drechtwerk expliciet verzocht te komen met maatregelen, deze maatregelen financieel te vertalen en deze financiële vertaling te verwerken in het meerjarenperspectief in de begroting 2018 van Drechtwerk.

Toetreding Hardinxveld-Giesendam in GRD

Het structurele voordeel door de toetreding van de gemeente Hardinxveld-Giesendam tot de GRD vanaf 2018 is nog niet in de begroting 2018 van de GRD verwerkt. Dit voordeel bedraagt voor Alblasterdam € 36.000.

Raming bouwleges

In de begroting 2017 is in het meerjarenperspectief een verlaging van de bouwleges geraamd tot een structurele opbrengt van € 141.000 vanaf 2020. Enerzijds zien wij de markt weer aantrekken en verwachten wij in het meerjarenperspectief een aantal nieuwe grote projecten. Anderzijds zien wij dat de werkelijke bouwleges in de afgelopen jaren nog minimaal € 265.000 bedragen. In het meerjarenperspectief hebben wij de verlaging van de bouwleges bijgesteld naar een minimumniveau van € 265.000 vanaf 2020.

2.7. Risico's en kansen

Voor het meerjarenperspectief van 2018 zijn een aantal specifieke risico's onderkend waarvan de financiële effecten niet zijn verwerkt in het geraamde resultaat. In onderstaande tabel geven wij inzicht in de mogelijke impact van de in deze paragraaf genoemde risico's.

Risico's en kansen	Mogelijke impact voor Alblasterdam Begroting 2018-2021	
	Risico's	Kansen
Inkomensondersteuning:		
• Bestandsontwikkeling	€ 78.000	-
• Ontwikkeling macro budget / verdeelmodel	€ 139.000	€ 139.000
• Vangnetregeling	-	€ 169.000
Ontwikkeling kosten en rijksbijdrage nieuwe taken zorg en jeugd:		
• SO jeugd (3-5% tekort)	€ 128.000 - € 213.000	
• AWBZ naar WMO en participatiewet	PM	
Reiniging	PM	PM
Splitsing Eneco	PM	-
Bezuinigingen Rijk	PM	-

Inkomensondersteuning

Uit de concept begroting 2018 van de GRD blijkt een verwacht tekort op de inkomstenondersteuning van € 9,8 miljoen (aandeel Alblasterdam € 425.000). In de risicoparagraaf houdt de GRD rekening met een worstcase scenario van € 13,8 miljoen. Het verschil van € 4 miljoen betreft risico's ten aanzien van de bestandsontwikkeling € 1,8 miljoen en lagere rijksbijdragen door de ontwikkeling van het macro budget en verdeelmodel € 3,2 miljoen. Naast het worstcase scenario heeft de GRD ook nog kansen benoemd dat het tekort lager kan uitvallen door hogere rijksbijdragen door de ontwikkeling van het macro budget en verdeelmodel € 3,2 miljoen en de vangnetregeling € 3,9 miljoen.

Ontwikkeling kosten en rijksbijdrage nieuwe taken zorg en jeugd

Gemeenten hebben ruim twee jaar ervaring met de nieuwe taken zorg en jeugd. De budgetten in 2015 en 2016 zijn meer dan toereikend gebleken. Het was een bewuste keuze om zuinig aan te doen gezien de grote financiële risico's en onzekerheden. Het overschot in 2016 is wel fors gedaald ten opzichte van 2015. De kosten nemen toe en de rijksbudgetten dalen nog. Voor 2018 en verder bestaat het risico dat de rijksbijdrage voor de nieuwe taken niet meer toereikend is om de kosten te dekken, zonder dat er maatregelen worden getroffen. DGJ heeft in de aanbiedingsbrief bij de begroting 2018 gemeenten verzocht om rekening te houden met een tekort op de rijksbijdrage van 3% tot 5%.

Het is van belang het komende jaar scherp zicht te krijgen op de structurele kosten en budgetten, zowel lokaal als regionaal en op de mogelijkheden om bij te kunnen sturen. In de zienswijzen hebben wij gevraagd om voorafgaand aan het begrotingsjaar al inzicht te krijgen in de mogelijkheden tot bijsturen in zogenaamde knoppennotities. In de Perspectiefnota is het kader dat de rijksbudgetten kaderstellend zijn toegepast.

Reiniging

In de Perspectiefnota 2017 is voorzien dat zonder beleidsaanpassingen er een structureel tekort op reiniging kan ontstaan dat oploopt tot € 440.000 vanaf 2018. Dit was aanleiding tot:

- het in werking treden van het grondstoffenplan vanaf 2017, waardoor een besparing van € 180.000 kan worden gerealiseerd;
- de afvalstoffenheffing met € 120.000 te verhogen vanaf 2017; en hiervoor de ruimte binnen het product riolering van te benutten (verlaging rioolheffing);
- voor te sorteren op Diftar, waarbij er een laag basis tarief wordt ingevoerd en een apart "vervuilingstarief" waar de inwoners direct invloed op hebben door een goede scheiding van afval te realiseren. Deze manier levert niet alleen financieel een besparing op van € 150.000, maar ook worden de landelijke doelstellingen gerealiseerd.

Het risico bestaat dat de kostenbesparing door de inwerkingtreding van het grondstoffenplan lager uitvalt. Over Diftar moet nog besluitvorming plaatsvinden.

Splitsing Eneco

De splitsing van Eneco kan mogelijk nadelige financiële consequenties hebben voor de dividend opbrengsten van de twee organisaties.

Bezuinigingen Rijk

Uit de landelijke verkiezingsprogramma's blijkt dat een nieuw kabinet mogelijk aanvullende kortingen wil doorvoeren op de algemene uitkering uit het gemeentefonds.

2.8. Een blik vooruit op de volgende collegeperiode

De volgende ontwikkelingen zijn relevant voor het financieel perspectief van de gemeente Alblisserdam in de volgende collegeperiode:

- *Precario kabels en leidingen*: vanaf 2022 is het niet meer toegestaan dat gemeenten precario heffen op kabels en leidingen. Dat betekent dat de opbrengsten uit precario kabels en leidingen in de Begroting 2019 voor de jaren 2019 tot en met 2021 als incidentele opbrengsten classificeren. Deze middelen kunnen dan niet meer dienen om structurele lasten mee te dekken. In het meerjarenperspectief 2018-2021 zijn structurele opbrengsten uit precario kabels en leidingen opgenomen van € 575.000.
- *Afweging aandeelhouderschap Eneco*: in 2017 zal een afwegingsproces plaatsvinden over het aandeelhouderschap Eneco. De uitkomst van dit proces kan consequenties hebben voor de toekomstige dividendopbrengsten. In het meerjarenperspectief 2018-2021 zijn structurele opbrengsten uit dividend van de twee gesplitste ondernemingen opgenomen van € 440.000.
- *Verruiming lokaal belastinggebied*: Een nieuw kabinet zal mogelijk een besluit nemen over verruiming van het lokaal belastinggebied.
- *Budgetten Samenlevingsagenda*: in deze collegeperiode zijn voor ruim € 1,3 miljoen budgetten vrijgemaakt voor de ambities uit de Samenlevingsagenda 2014-2018. Deze budgetten zijn in het meerjarenperspectief 2018-2021 nagenoeg geheel als structureel budget aangemerkt. Deels betreft dit kapitaallasten die ook daadwerkelijk structureel doorlopen na deze collegeperiode. Voor een deel zijn deze budgetten in de nieuwe collegeperiode te heroverwegen.

3. Zoekrichtingen op weg naar een sluitende begroting

Financieel perspectief 2018-2021

Uit deze Perspectiefnota 2018 blijkt het volgende financieel perspectief:

- op grond van de decembercirculaire verwachten wij een hogere algemene uitkering en dus een situatie van Trap op.
- de lokale autonome ontwikkelingen en ambities leggen een beslag op deze extra middelen die in lijn is met de verhouding in onze begroting tussen uitgaven lokaal en via maatschappelijke partners (circa 50% lokaal / 50% via maatschappelijke partners).
- de extra middelen die op grond van de primaire begrotingen 2018 door gemeenschappelijke regelingen worden gevraagd overstijgen zelfs de extra algemene uitkering. Dit is niet in lijn met de huidige verhouding in onze begroting tussen uitgaven lokaal en via maatschappelijke partners.
- Dit levert een beeld op met in alle jaren 2018 tot en met 2021 een (structureel) tekort. Deze tekorten worden vooral veroorzaakt door:
 - het tekort op inkomensondersteuning;
 - het extra tekort op de sociale werkvoorziening.

Het college ziet mogelijkheden om te komen tot een structureel sluitende begroting 2018 langs de lijnen 'in verbondenheid', 'transformatie' en 'nieuw voor oud'.

In verbondenheid

De tekorten in het sociaal domein vragen om oplossingen die in verbondenheid tot stand komen tussen gemeenten en de verbonden partijen. In het licht van de brede integrale financiële opgave waar wij voor staan zullen wij met de verbonden partijen nader bestuurlijk het gesprek aangaan. Van verbonden partijen verwachten wij dat ze mede invulling geven aan een (gezamenlijk) proces, om met name binnen het sociale domein te zoeken naar maatregelen om de gemeentelijke uitgaven naar beneden bij te stellen.

Wij vragen de verbonden partijen vanuit deze integrale benadering voorstellen te doen die kunnen rekenen op niet alleen lokaal maar ook regionaal bestuurlijk draagvlak. In vrijwel alle gevallen zullen de voorstellen invloed hebben op de samenleving, het verdient dan ook aanbeveling om de voorstellen vanuit de samenleving te ontwikkelen. Wij zullen samen met de andere gemeenten vanuit onze eigenaren rol hiervoor een bestuurlijke opdracht formuleren voor de verbonden partijen.

Transformatie

Wij willen inzetten op de inhoud van de decentralisaties. Zoveel mogelijk lokaal, dichtbij, preventief en waar nodig inzetten op zwaardere (geïndiceerde) zorg. Wij geloven in preventie als middel om zwaardere en duurdere zorg te voorkomen en zien mogelijkheden om met algemene voorzieningen het beroep op maatwerkvoorzieningen terug te dringen. Hiervoor is wat ons betreft een nauwere afstemming tussen de serviceorganisaties en gemeenten noodzakelijk. Wij roepen dan ook onze collega-gemeenten op deze beweging te volgen en, net als wij, het voorveld goed in te richten in afstemming met de serviceorganisaties.

Nieuw voor oud

In het gezamenlijke proces willen wij met verbonden partijen het brede sociale domein bezien (alle regelingen in relatie tot elkaar en zowel regionaal als lokaal), de domeinen sociaal, economie en arbeidsmarkt met elkaar verbinden en open staan voor innovatieve ideeën en een optimale afstemming en aansluiting van lokale en regionale maatregelen.

Ook kijken wij kritisch naar de lokale budgetten voor het sociaal domein. Bij nieuwe initiatieven beoordelen wij ook welke bestaande activiteiten wij kunnen stoppen of verminderen. Als het Rijk nieuwe of meer middelen beschikbaar stelt kijken wij kritisch of wij voor deze doelen zelf uit eigen middelen al activiteiten hebben opgezet. Wij verwachten bijvoorbeeld extra rijksmiddelen voor kinderopvangactiviteiten die wij nu al uit eigen middelen financieren. Deze eigen middelen kunnen wij dan anders inzetten. Andere deelgebieden die wij via deze lijn gezien zijn beschermd wonen en de ingezette maatwerklijn voor Drechtwerk.

Inkomensondersteuning

Via de lijnen 'in verbondenheid' en 'nieuw voor oud' denkt het college op termijn het tekort met circa € 318.000 terug te brengen in het jaar 2021. In de jaren 2018 tot en met 2020 zal dan maximaal € 318.000 per jaar als incidenteel tekort uit de algemene reserve worden gedekt. Het college ziet via deze lijn perspectief op een structureel sluitende begroting 2018. Het college zal deze lijn in onze lokale begroting 2018 specifiek uitwerken. Hierbij betrekken wij de besluitvorming door de Drechtraad over de begroting 2018 van de GRD en de zienswijzen hierop.

Landelijk is er ook veel aandacht voor de oplopende tekorten. Denk aan berichten over het steeds groter aantal gemeenten dat een beroep doet op de vangnetregeling (meer dan alleen uitzonderingsgevallen) en de roep om een verlichtingsbudget. Om niet in neerwaartse spiraal te komen zijn zowel lokaal/regionaal als landelijk acties noodzakelijk. Dit is nadrukkelijk niet alleen een opgave voor de Sociale Dienst Drechtsteden, maar vraagt actie en afstemming van maatregelen van de GRD, de gemeenten, de VNG en het Rijk.

Het college zet voor het terugdringen van het tekort op inkomensondersteuning in op een gezamenlijk proces van de gemeenten (eigenaren) met de Sociale dienst Drechtsteden om:

- binnen het sociale domein te zoeken naar maatregelen om de gemeentelijke uitgaven naar beneden bij te stellen. Het college denkt bijvoorbeeld aan:
 - Inspanningen op lokaal niveau om de mismatch tussen werkzoekenden en beschikbare vacatures kunnen in samenwerking met lokale werkgeversorganisaties worden opgezet, om op die manier werkzoekenden meer kans te geven.
 - Het regionaal benutten van de aantrekkende economie, door bedrijven de gelegenheid te geven voor innovatie en vernieuwing waardoor ook verbreding en uitbreiding van werkgelegenheid kan ontstaan.
- nadrukkelijk ook een bijdrage te leveren in de landelijke discussie en lobby voor toereikende macro-budgetten en aanpassingen in het objectief verdeelmodel (verhoging van de rijksbijdrage voor de Drechtsteden gemeenten).

Het college denkt dat het via deze lijnen realistisch is dat het tekort op inkomensondersteuning deels wordt teruggebracht door lagere kosten dan wel hogere rijksinkomsten. In het meerjarenperspectief is het wel realistisch om rekening te houden met een deels structureel karakter van het tekort. Het tijdelijke incidentele tekort kan dan ook incidenteel gedekt worden uit de algemene reserve. De overschotten op de budgetten voor het sociaal domein in 2015 en 2016 zijn aan deze algemene reserve toegevoegd.

4. Uiteenzetting financiële positie

De financiële positie van een gemeente is niet alleen uit de balans af te lezen. Om een goed beeld van de financiële positie van een gemeente te krijgen, zijn meerdere kengetallen relevant. In de verschillende paragrafen is nadere informatie opgenomen over onder meer het risicoprofiel, het weerstandsvermogen, de schuldpositie, het beheer van kapitaalgoederen en het grondbeleid. Op grond van deze informatie kan een totaal beeld van de financiële positie van een gemeente worden gevormd.

Een aantal belangrijke kengetallen voor de financiële positie van de gemeente Alblasserdam is als volgt samen te vatten:

Indicator	Gunstig	Neutraal	Ongunstig
Structureel sluitende begroting	Doelstelling begroting 2018		PPN 2018
Weerstandsvermogen			
Schuldpositie	Jaarrekening 2016		

De verschillende indicatoren worden hierna kort toegelicht.

Structureel sluitende begroting

Normering volgens eigen beleid:

- *Gunstig:* alle jaren zijn individueel 'structureel' sluitend
- *Neutraal:* alle jaren zijn per saldo 'structureel' sluitend
- *Ongunstig:* geen 'structureel' sluitende begroting

In hoofdstuk 2 is het meerjarenperspectief voor de begroting 2018-2021 weergegeven. Over de totale periode 2018-2021 is op grond van dit perspectief per saldo nog geen sprake van een 'structureel' sluitende begroting.

Voldoende weerstandsvermogen

Normering volgens eigen beleid:

- *Gunstig:* weerstandsratio (algemeen) voldoet in alle jaren aan streefwaarde van minimaal 1,4 en weerstandsratio grondexploitatie is minimaal 1,0
- *Neutraal:* weerstandsratio (algemeen) voldoet niet in alle jaren aan streefwaarde van minimaal 1,4, maar is wel minimaal 1,0 en weerstandsratio grondexploitatie is minimaal 1,0
- *Ongunstig:* weerstandsratio (algemeen) is in één of meerdere jaren kleiner dan 1,0

In het coalitieakkoord 'Alblasserdam: dorp met karakter' is als uitgangspunt opgenomen dat wij streven naar een ratio van het weerstandsvermogen van minimaal 1,4. Dit betekent dat de buffer 1,4 maal de bekende risico's afdekken.

Uit de Begroting 2017 blijkt het volgende meerjarenperspectief ten aanzien van de weerstandsratio:

Bedragen * € 1.000		2017	2018	2019	2020
Weerstandsratio Begroting 2017	Algemeen	2,3	2,8	2,8	2,8
	Grondexploitatie	5,1	5,1	5,1	5,1
	Totaal	2,6	3,1	3,1	3,1

De voorstellen uit de 1^e Burap 2017 en deze Perspectiefnota 2018 en de lijnen die het college ziet om te komen tot een structureel sluitende meerjarenbegroting hebben een fors nadelige impact op het weerstandsvermogen. Een doorrekening van alle effecten geeft vooralsnog een verwachte weerstandsratio algemeen van 1,7 in 2018 dat daalt naar 1,6 in 2021. Daarmee blijft de weerstandsratio algemeen nog boven de minimale streefwaarde van 1,4.

Schuldpositie

Normering op grond van normen afgeleid van Europese normen:

- *Debt ratio:* *kleiner dan 80%. Een debt ratio van 80% of hoger geeft aan dat het bezit met zeer veel schulden is belast.*
- *Netto schuld / inkomsten:* *kleiner dan 100% (stoplicht op oranje) en 130% (stoplicht op rood). De netto schuld gedeeld door de inkomsten geeft een indicatie voor de mate waarin een gemeente de rentelasten kan dekken door voldoende inkomsten.*

Voor de schuldpositie zullen wij in de begroting 2018 de meerjarige ontwikkeling van de schuldpositie in beeld brengen.

5. Van Perspectiefnota naar begroting

Deze Perspectiefnota geeft een financieel beeld waaruit een situatie van Trap op blijkt omdat wij fors meer middelen van het Rijk ontvangen. De lokale autonome ontwikkelingen en ambities leggen een beslag op deze extra middelen die in lijn is met de verhouding in onze begroting tussen uitgaven lokaal en via maatschappelijke partners (circa 50% - 50%). Vooralsnog is in deze Perspectiefnota sprake van tekorten in alle jaren. Dit wordt vooral veroorzaakt door hogere gemeentelijke bijdragen aan onze gemeenschappelijke regelingen voor:

- een tekort op inkomensondersteuning (Sociale dienst Drechtsteden) van € 425.000; en
- een extra tekort op de sociale werkvoorziening (Drechtwerk) van € 175.000.

Het college ziet mogelijkheden om te komen tot een structureel sluitende begroting 2018 langs de lijnen 'in verbondenheid' en 'nieuw voor oud', zoals nader uitgewerkt in onderdeel 3 van deze Perspectiefnota.

De Perspectiefnota wordt behandeld in de raad tijdens de Algemene beschouwingen op 27 en 28 juni 2017. In het lokaal-democratisch proces heeft de raad de taak en verantwoordelijkheid van richtinggeven aan het college, wij kijken er naar uit de discussie met u te voeren over het financieel beeld en de lijnen die het college ziet om te komen tot een structureel sluitende begroting 2018.

De behandeling van de begroting 2018 staat gepland op 14 november 2017.

Bijlage 1: Overzicht budgetten voor ambities Samenlevingsagenda PPN 2018

Budgetten Samenlevingsagenda 'Samen doen'	Budget	2017	2018	2019	2020
Regisseursfunctie Sociaal Domein	PPN2015	80.000	80.000	80.000	80.000
Bestuursstijl/- communicatie	PPN2015	70.000	70.000	70.000	70.000
Algemeen budget organisatieontwikkeling o.a. opleiding	PPN2015 / PPN2017	25.000	25.000	-	-
Versterking sturing als netwerkorganisatie/procesoptimalisatie	PPN2015 / B2015 / PPN2017	20.000	-	-	-
Centrumontwikkeling	PPN2015	50.000	50.000	50.000	50.000
(Regionale) economie	PPN2015	35.000	35.000	35.000	35.000
Duurzaamheid en Milieu	PPN2015 / B2015 / PPN2017	80.000	80.000	71.200	73.100
Actie plan Luchtkwaliteit	B2015	-	-	-	-
Cofinanciering Waterdriehoek	B2015	8.000	8.000	8.000	8.000
Subsidie SWA	B2015	8.000	8.000	8.000	8.000
Reserve Samenlevingsagenda		-	-	-	-
Pomp Lammetjeswiel	PPN2016	13.000	13.000	13.000	13.000
Berging Sporthal	PPN2016	9.500	9.000	9.000	8.500
Combinatiefunctionarissen		-	-	-	-
Landelijke Stimuleringsprogramma Gezond in de Stad	PPN2016 / PPN2017	20.000	-	-	-
Implementatie Arbeidsmarktbeleid	PPN2016 / PPN2017	25.000	25.000	-	-
Werkbudget Cultuur	PPN2016 / PPN2017	10.000	10.000	-	-
Fietsverbinding Papendrecht	PPN2016	12.000	26.000	26.000	26.000
Uitbreiding jongerenwerk	PPN2016	24.000	24.000	24.000	24.000
SWEK	Raad 24-11-2015	19.200	19.200	19.200	19.200
Subsidie SWA op basis van koersplan	college 15-12-2015	20.000	20.000	20.000	20.000
Voorbereidingskrediet woonwageng standplaatsen	Raad 29-3-2016	20.000	19.600	19.200	18.800
Krediet Lammetjeswiel	1e burap 2015 / college 19-4-2016/ Begroting 2017/ PPN 2018	9.100	22.100	21.900	21.600
Formatie ruimtelijke ontwikkeling	college 29-3-2016 / 1e burap 2016 / PPN 2017	171.000	171.000	171.000	171.000
Vervolg deelname stichting Deal	PPN2017	45.000	45.000	45.000	45.000
Uitvoering Visie Centrumhart	PPN2017/ PPN 2018	-	-	364.700	361.300
Verplaatsing Woonwagencentrum Staalindustrieweg	PPN2017	-	-	61.400	60.700
Voorbereidingskrediet Scheldeplein	PPN2017	4.500	4.400	4.300	4.200
Uitvoeringskrediet Scheldeplein	PPN2017/ Begroting 2017	-	25.400	25.100	24.800
Nieuwbouw combinatie De Boeg/ Loopplank	Begroting 2017	-	-	110.000	109.000
Molen Souburgh	Begroting 2017	-	-	18.000	17.800
Vroegschoolse educatie	Begroting 2017	20.000	20.000	20.000	20.000
Verlaging woonlasten	Begroting 2017	43.000	43.000	43.000	43.000
Exploitatie huis- en tuinkamers	Begroting 2017	-	27.000	52.000	52.000
Verbinding cameratoezicht	Begroting 2017	25.000	10.000	10.000	10.000
Ruimte voor de samenlevingsagenda incidenteel (restant)	Begroting 2017	1.400			
Implementatieplan luchtkwaliteit	1e burap 2017	35.000	-	-	-
Onderhouds- en beheerlasten Luchtzuivering rond tunnelmond	1e burap 2017	4.800	-	-	-
Kosten overlegstructuur Kinderdijk en omgeving	1e burap 2017/ PPN 2018	38.800	14.000	-	-
Visie recreatie en toerisme	PPN 2018		13.000	13.000	13.000
Sporthal Molenzicht	PPN 2018 (raad maart 17)		16.000	16.000	16.000
Totaal budgetten Samenlevingsagenda 'Samen doen'		946.300	932.700	1.428.000	1.423.000